

TÜRKİYE VE AVRUPA ÜLKELERİNDE BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN BAZI YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARININ ÖĞRENCİ, ÖĞRETİM ELEMANI VE DERSLER BOYUTUYLA KARŞILAŞTIRILMASI

Gıyasettin Demirhan, Caner Açıkada

Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

ÖZET

Bu çalışma iki temel üzerine şekillenmiştir. Birincisi, Türkiye'de beden eğitimi öğretmeni yetiştiren seçilmiş bazı kurumların öğrenci, öğretim üyesi ve toplam öğretim elemanı sayısı ile öğretim üyesi ve toplam öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısını saptamak; ikincisi, Türkiye'deki adı geçen kurumların öğretim programlarında yer alan derslerin genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi (Birinci boyut) şeklindeki dağılımı ile Türkiye ve Avrupa'daki beden eğitimi öğretmeni yetiştiren benzer seçilmiş kurum öğretim programlarında yer alan derslerin beceri, pedagoji (eğitbilim), fen-sağlık ve hareket bilimleri, sosyal ve insan bilimleri ile bilimsel yöntem alanlarına (ikinci boyut) göre dağılımını saptamaktır. Çalışma, Türkiye ve Avrupa'dan seçilmiş 5'er kurumla sınırlıdır. Araştırma bulguları ÖSYM, İlgili Kurumlar ve Avrupa Birliği için yapılan bir çalışma ile arşiv araştırmalarından yararlanılarak toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde yüzde ve frekanslar kullanılmıştır.

Araştırma verilerine göre, Türkiye genelinde beden eğitimi öğretmeni yetiştiren kurumlarda öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı 132.29, toplam öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı ise 23.83'tür. Seçilmiş kurumlar incelendiğinde ise öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı en yüksek 132 kişi ile OD-TÜ, en düşük 29.17 kişi ile Hacettepe Üniversitesindedir. Toplam öğretim elemanı temelinde konuya yaklaşıldığında ise en yüksek sayı 33.09 ile Celal Bayar Üni-

Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar

versitesi, en düşük sayı ise 6.48 kişi ile Hacettepe Üniversitesi'ndedir. Avrupa'nın seçilmiş kurumlarında ise bu oran sırası ile 58.36 ve 37.14 ile Essen en yüksek, 6.53 ve 2.32 kişi ile Swiss Institute'de en düşüktür.

Derslerin dağılımında ise genel kültür dersleri %26.7 ile ODTÜ, alan bilgisi %64.83 ile Hacettepe Üniversitesi, öğretmenlik meslek bilgisi ise %27.12 ile Hacettepe Üniversitesi'nde en yüksek düzeydedir. İkinci boyutta ise beceri dersleri Türkiye'de %33'lük bir oranla Celal Bayar Üniversitesi, Avrupa ülkelerinde %50 ile Essen Üniversitesi, pedagoji dersleri Türkiye'de %32.63 ile Hacettepe Üniversitesi, Avrupa'da %32.5 ile Jyvaskyla Üniversitesi; Fen-sağlık ve hareket bilimlerinde Türkiye'de %29.44 ile Mersin Üniversitesi, Avrupa'da %33.5 ile Lisbon Üniversitesi; Sosyal ve insan bilimlerinde Türkiye'de en yüksek oran %28.3 ile Mersin, Avrupa'da ise %26.3 ile Lisbon Üniversitesinde yer almaktadır. Bilimsel çalışmayı temele alan derslerin dağılımı ise Türkiye'de %5.6'lık oran ile Mersin Üniversitesi programında en fazla yer alırken, Avrupa'da bu oran %8.9 ile Jyvaskyla Üniversitesinde yer almaktadır.

Sonuçta, genel anlamda programlar incelendiğinde değişik konularda kurumlar arasında önemli derecede farklılıklar olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: *Beden eğitimi ve spor, öğretmen yetiştirme*

COMPARISON OF NUMBER OF STUDENTS, TEACHING MEMBERS AND CURRICULUM PROGRAMMES IN PHYSICAL EDUCATION TEACHER TRAINING IN TURKEY AND SOME EUROPEAN COUNTRIES

ABSTRACT

This study was based on two topics. The first one was to examine the number of students, the teaching staff and teaching members, the ratio of teaching member and staff and student number of some of the physical education teaching training higher education institutions. The second topic was first to examine the distribution of the general culture, field knowledge, teaching knowledge areas of these institutions' curriculum programmes, and second to study the curriculum content distribution of these Turkish institutes together with some of the European teacher training higher education institutions in skill learning, pedagogy, science and health, movement studies, social and human sciences areas. This study was limited to five Turkish and five European institutions. The study was also limited to the information that was obtained from Student Selection and Placement Centre (ÖSYM), from the institutions in question, from a study that was carried out for the European Community, and from the related archives. In the verification of the information data percentage (%) and frequencies were used.

According to the figures obtained from the Turkish institutions, in the overall physical education colleges the number of students for per teaching member was 132.29, and for per teaching staff was 23.83. When these figures were considered for the five colleges that have been examined in this study, the highest number of students per teaching member ratio was existed in the Middle East Technical University (ODTÜ), and the lowest was at Hacettepe University with 29.17 students. When the figures were examined for the teaching staff, the highest number was obtained from Celal Bayar University with 33.09 stu-

dents, and the lowest was at Hacettepe University with 6.48 students. When the European colleges were examined Essen University showed the highest figures with 5 8. 3 6 and 3 7. 14, and Swiss Institute showed the lowest figures with 6.53 and 2.32 students respectively.

When the distribution of the contents of the curriculum programmes were examined it was noticed that in general culture area with 26.7 % was ODTÜ, in field knowledge with 65.83% was Hacettepe University, and in teaching knowledge with 27.12% was Hacettepe University had the highest distributions. In the second topic when the curriculum programmes were examined with 33% was Celal bayar University in Turkey, and with 50% was Essen University in Europe had the highest skill learning ratios. In pedagogy with 32.63 % was Hacettepe University in Turkey and with 32.5% was Jyvaskyla University in Europe; in science-health and movement sciences with 29.44% was Mersin University in Turkey, and with 33.5% was Lisbon University in Europe; and in social and human sciences with 28.3% was Mersin University, and with 26.3 % was Lisbon University showed the highest distributions respectively. When the scientific work related subjects' distribution in the curriculum programmes were examined with 5.6% was Mersin University in Turkey, and with 8.9 % was Jyvaskyla University in Europe showed the highest distributions.

In conclusion, when the curriculum programmes examined in general there seems to be some distinct differences in different areas in curriculum contents within the different institutions of the some country and of the different countries.

Key Words: Physical education and sport, teacher education, curriculum programmes

GİRİŞ

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve planlı şekilde istendik değişme yaratma sürecidir. Davranış değişikliği her ne kadar bireyde gerçekleşiyorsa da bu değişikliğin oluşmasında rehberliğe gereksinim vardır. Öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerinden yola çıkarak rehberlik yapacak kişi ise öğretmendir. Beden eğitimi ve sporun, eğitimdeki gelişmelere paralel olarak bireyin bilişsel, duyuşsal, sosyal ve psikomotor (devinışsel) gelişimine katkı amacına yönelik olarak ele alınmaya başlaması (Gökben 1988), eğitimin rolüyle birlikte öğretmenin rolünü de ön plana çıkarmıştır. Bu nedenle beden eğitimi öğretmeni yetiştirme programlarının kalitesi ve sürekli geliştirilmesi her zaman gündemde olması gereken bir konu olduğundan, geçmiş dönemlerdeki birikim geleceğe ışık tutabilir.

Antik Yunan'da altın çağını yaşayan beden eğitimi spor etkinliklerinin orta çağdaki durağanlıktan sonra, Avrupa'da başlayan Rönesans ve Reform hareketleriyle birlikte kitleler tarafından daha fazla benimsendiği ve okullarda da yapılmaya başlandığı söylenebilir (Dalen, Mitchell ve Bennet, 1976). Ancak çağdaş anlamında Beden Eğitimi Öğretmeni yetiştirme çalışmaları Avrupa ve A.B.D.' de 18.yüzyılda başlamıştır (Friedman, 1983). 1950'li yıllara gelindiğinde ise Dünya'da farklı ekollerin yer aldığı görülmektedir. Bunların başında Sovyetler Birliği, İngiltere, Kanada, A.B.D., Doğu Almanya, Batı Almanya ve İsveç gelmektedir. Çin'de meydana

Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar

na gelen rejim değişikliği de bu farklılıkların diğer boyutunu oluşturmaktadır (Wade, 1969; Glassford ve Clupner, 1973; Sturzebecker, 1973). Türkiye’de ise 20.yüzyılın başlarında gelişen çabalarla Çapa Kız Öğretmen Okulunda 1926 yılında ilk kurs açılmış, 1930 yılına kadar devam eden bu kurstan 148 erkek, 63 bayan mezun olmuştur (Bilge 1989). Bu çabalar 1932 yılında Gazi Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü Beden Terbiyesi şubesinin açılmasıyla devam etmiş, 1967-68 öğretim yılında İstanbul’da Atatürk Eğitim Enstitüsü’ne bağlı olarak Beden Eğitimi Bölümü açılmıştır. 1974-75 öğretim yılında İzmir, 1978 yılında ise Diyarbakır’da beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bölümler açılmıştır. Ayrıca, 1974, 1975 ve 1976 yıllarında sırası ile Ankara, İstanbul ve Manisa’da “Spor Adamı” yetiştirmek amacıyla Gençlik ve Spor Akademileri kurulmuştur. 1978-1982 yılları arasında ise Enstitüler Yüksek Öğretmen Okulları’nın bölümüne dönüşmüştür. Ayrıca, 1976 yılında Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, 1979 yılında da Ortadoğu Teknik Üniversitesinde beden eğitimi ve sporun yaygınlaştırılması ve yüksek lisans eğitimi vermek amacı ile Beden Eğitimi-Spor ve Rekreasyon Bölümü açılmıştır (GSGM, 1975; Bilge, 1988).

Türkiye’deki siyasal gelişmelere paralel olarak 1982 yılında yükseköğretimde de önemli yapısal değişikliğe gidilmiştir. Bu arada Yükseköğretim Kurulu Yasası çıkarılmış ve yükseköğretim kurumları tek çatı altında toplanarak Üniversitelere bağlanmıştır. Buradan hareketle beden eğitimi ve sporla ilgili yükseköğretim kurumları da Üniversitelerin Eğitim Fakültelerine bağlanmış ve bölüm olarak öğretim vermeye başlamışlardır. YÖK yasasıyla birlikte Eğitim Fakültelerine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri’nin sayısı 1982 yılında 4 civarındadır. Sayının düşmesinin nedeni YÖK yasası ile birlikte akademiler ile bölümlerin birleştirilmesidir.

1992 yılına gelindiğinde kurum sayısının 14’e çıktığı (ÖSYM, 1992) görülmektedir. Bu süreçteki gelişmeler 1992 yılında yeni bir yapı değişikliğini getirmiştir. Bu yapı değişikliği ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu adlarının yanında Eğitim Fakülteleri ile Fen-Edebiyat Fakülteleri’ne bağlı Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri şeklinde 4 yıl süreli 3 farklı isim karşımıza çıkmaktadır. Yüksekokulların bir kısmında, Beden Eğitimi Öğretmenliği, Spor Yönetimi ve Antrenörlük Bölümleri bulunmasına karşın bir kısmında bölümlleşme yer almamaktadır. 1997 yılına gelindiğinde Türkiye’de bu çerçevede eğitim veren 43 yükseköğretim kurumunun varolduğu görülmektedir (ÖSYM, 1997a). Bunlardan 22 tanesi yüksekokul, 21 tanesi ise Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültelerine bağlı Beden Eğitimi ve Spor Bölümü’dür. Bu yüksekokul ve bölümlerden mezun olanlar bireyin bilişsel, duyuşsal, sosyal, fiziksel ve psikomotor (devinişsel) gelişimine katkıda bulunmak amacıyla beden eğitimi öğretmeni olmaktadır.

Okul spor eğitimi (Beden Eğitimi), okul öncesi çağdan okul kariyerinin bitimine kadar ki dönemde insanın fiziksel gelişimine eğitimsel yaklaşımdır (Ursprung, Freitag ve Schilling, 1995, s.15). Günümüzde beden eğitiminin amacı, sadece beden eğitimi değil, zihin ve vücut gelişimine birlikte katkıda bulunmaktır. Duyuşsal ve sosyal yön ise yadsınmamaktadır (Mosston ve Ashworth, 1986; Nichols, 1992; Harrison ve Blakemore, 1992). Beden eğitimi öğretmenin

bireyin bu bütünsel gelişimine katkıda bulunabilmesi için psikomotor beceriler, pedagoji, bilimsel yöntem, fen-sağlık hareket bilimleri ve sosyal-insan bilimleri konusunda bilgi, beceri ve tutuma sahip olması gerekir. Bu alanlarda yer alan derslerin öğretmene kazandırdığı nitelikler; esnek davranma, örgütlü davranış gösterme, eşit davranma, dürüst, saygılı-ıtarlı, kararlı, düzgün mizaçlı, diplomatik ve disiplinli, sevimli, yardımsever, istekli, teşvik eden, algılayan, sıcak, canlı, olumlu, sabırlı, şefkatli, neşeli, anlayışlı, duygulu, dürüst, nazik, samimi, dikkatli, açık fikirli, değişik-farklı ve yeni fikirlere açık, tümevarım kullanan, görsel yardım sunan, katılımcı, bireysel, etkileyici, anne-baba rolünde, tartışma yapan, destek sunan, genç ve hoş görünen, iyi giyimli, mutlu, sevimli ve çekici olma, şeklinde özetlenmektedir (Laminack ve Long,1985, Akt. Harrison ve Blakemore, 1992 s.54). Dünya'da ve Türkiye'de geçmişten günümüze öğretmenlerin bu nitelikleri kazanabilmeleri için kurslar ve okullar açılmıştır. Günümüzde ise beden eğitimi öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarının süresi 3 ile 5 yıl arasında değişmektedir (Ursprung, Freitag ve Schilling, 1995; Kitapçı, 1997).

Beden eğitimi öğretmenin yetiştirilmesinde öğretmen niteliklerinin belirlenmesi, program, araç-gereç ve hacimler ile personel temel öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Belirlenen niteliklerin kazandırılmasında araç-gereç ve hacimlerin oluşturulması bir bakıma işin ekonomik boyutudur. Gerekli nitelikleri kazandırıcı programın hazırlanması ve yürütülmesi ise nitelikli personel ile mümkün olabilir. Günümüzde akademik personelin, sayısı yanında yüksek lisans ve doktora yapmış ve daha üst akademik ünvana sahip olması niteliğin yüksek görülmesinde ölçüt olarak görülmektedir. Buradan hareketle, üstün niteliklere sahip personelin hedeflere ulaşmada daha etkin olacağı söylenebilir. Hedeflere ulaşma ise ancak gerekli içeriğin oluşturulması ile mümkün kılınabilir. Bu nedenle okul programlarının geliştirilmesinde öğretim alanları ve dersler önem taşımaktadır. Beden eğitimi öğretmenin yetiştirilmesi için geliştirilen programlar incelendiğinde temelde psikomotor (devinışsel) beceriler, pedagoji (eğitbilim), fen-hareket ve sağlık bilimleri, sosyal ve insan bilimleri ve bilimsel yöntem şeklinde bir sınıflamanın varlığı dikkat çekmektedir (Ursprung, Freitag ve Schilling 1995, s. 1522). Türkiye'de ise sınıflamanın; genel kültür, alan bilgisi-kuramsal ve uygulamalı ve öğretmenlik meslek bilgisi şeklinde yapıldığı görülmektedir (MEB, 1997; Küçükahmet, 1997). Bu sınıflamaların her birinde ise birçok ders yer almaktadır. Beden eğitimi ve sporun çoklu alanlarla ilişkisi de dikkate alındığında böyle bir sınıflamanın gerekliliği daha da önem taşımaktadır. Programda yer alan derslerin ağırlığı Türkiye'de ve bazı yabancı ülkelerde kredi ile ele alınmasına karşın burada belirleyici olması gereken ders saatidir. Çünkü, davranışların kazandırılmasında önemli olan harcanan zamandır. Buradan hareketle, çalışmanın amacı, Türkiye'de beden eğitimi öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarının programlarında yer alan derslerin alanlara dağılımı ile öğretim elemanı ve öğrenci sayısının Avrupa'daki benzer bazı kurumlarla karşılaştırmaktır.

YÖNTEM

Betimsel nitelikte yapılan çalışmanın verileri; ÖSYM (1997 a-b-c), ilgili kurumlar ve Avru-

Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar

pa Birliği için yapılan bir çalışma ile arşiv araştırmalarından yararlanılarak toplanmıştır. Personel karşılaştırmasında Türkiye için profesör, doçent, yardımcı doçent, araştırma görevlisi, öğretim görevlisi, okutman ve uzman; Avrupa ülkeleri karşılaştırması için, benzer olanlar Türkiye gibi, benzer olmayanlar ise, profesör, öğretim görevlisi (Lecturer; Bazı ülkelerde doçent ve yardımcı doçente karşılık gelmekte ve sınıflama, senior lecturer ve lecturer olarak geçmektedir), araştırma görevlisi ve diğerleri şeklindedir. Karşılaştırmanın tutarlılığı açısından oranlamalarda öğretim üyesi ve diğerleri şeklinde iki boyut dikkate alınmıştır. Avrupa ülkelerindeki kurumlarda yer alan "lecturer" öğretim üyesi sınıflamasında ele alınmıştır. Öğrenci karşılaştırması ise lisans düzeyi ile sınırlıdır. Alanlara göre derslerin karşılaştırması Türkiye için iki boyutta yapılmıştır. Birinci boyutta; alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi, ikinci boyutta; beceri, bilim, fen-sağlık-hareket bilimleri, sosyal ve insan bilimleri ve pedagoji yer almaktadır. Avrupa ile karşılaştırma ise sadece ikinci boyutta ele alınmıştır. ODTÜ, Janus Pannonius ve Jyvaskyla üniversitelerinde adı geçen sınıflama dışında da dersler varolduğundan "Diğer" satırı yer almaktadır. Araştırmada kurum programlarında bulunan dersler aşağıdaki gibi sınıflanmıştır (Ursprung, Freitag ve Schilling 1995; MEB, 1997):

Birinci Boyut:

Genel Kültür: Atatürk İlkeleri, Türk Dili, Yabancı Dil, Bilgisayar, Araştırma Teknikleri, İstatistik, Fizik, Kimya, Psikoloji, Antropoloji gibi fen-sosyal bilimler dersleri. Alan Bilgisi (Kuramsal): İşlevsel Anatomi, Spor Fizyolojisi, Beceri Öğrenimi, Spor Tarihi, Spor Psikolojisi gibi dersler. Alan Bilgisi (Uygulamalı): Atletizm, Futbol, Cimnastik, Basketbol, Yüzme, Voleybol gibi beceri dersleri.

Öğretmenlik Meslek Bilgisi: Eğitim Bilimine Giriş, Eğitim Sosyolojisi, Ölçme ve Değerlendirme, Genel Öğretim Yöntemleri gibi dersler.

İkinci Boyut:

Motor (Devinişsel) Beceri Dersleri: Koşma, fırlatma, atma gibi temel hareket becerisi içeren dersler, bireysel ve takım sporları, su sporları, doğa sporları, dans ve ritmik etkinlikler ve egzersiz içeren dersler. Pedagoji (Eğitbilim): Öğretim planı hazırlama, uygulama ve değerlendirme, öğrenme çevresi ile ortamını düzenleme ve yönetme, ölçme-değerlendirme ve özel eğitime ilişkin dersler. Fen/Hareket ve Sağlık Bilimleri: Fizik, kimya, biyoloji, anatomi, beslenme, masaj, antrenman bilimi, beceri öğrenimi gibi dersler. Sosyal ve İnsan Bilimleri: Sosyoloji, tarih, felsefe, psikoloji gibi dersler. Bilimsel Yöntem: İstatistik, bilimsel araştırma yöntemleri gibi dersler. Diğer Dersler: Genel kültüre yönelik dersler.

Ders saatlerinin hesaplanmasında, yabancı ülke örnekleri için kendi toplam verileri, Türkiye için ise 14 haftalık süre ölçüt alınmıştır. Araştırma, Türkiye ve Avrupa'dan 5'er kurumla sınırlıdır. Avrupa ülkelerinden kurum seçerken, Türkiye ile benzer olması açısından 4 yıllık süresi olması (Jyvaskyla hariç) öncelikle dikkate alınmıştır. Avrupa ve Türkiye'deki kurumlar için ortak alınan ölçüt ise en az 10 öğretim elemanının varlığı 5 yıllık kuruluş geçmişine sahip olmasıdır. Bu çerçevede, sayı ağırlığı dikkate alınarak Türkiye'den 3 yüksekokul ve 2 bölüm, ilgili

nitelikleri taşıyan kurumlar içerisinde rastgele seçilmiştir. Avrupa ülkelerinden seçilen kurumlarda da aynı yol izlenmiştir. Çalışma kapsamına Türkiye'den Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü ile Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü'dür. Avrupa'dan seçilen kurumlar ise, Technical University of Lisbon (Portekiz), Faculty of Human Kinetics, Janus Pannonius University (Macaristan), Swiss Federal Institute of Technology (İsviçre), Faculty of Physical Education, Department of Physical Education, University of Jyväskylä (Finlandiya) ve Department of Physical Education, University of Essen (Almanya)'dir.

BULGULAR

A. ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANI SAYISI

Türkiye'deki beden eğitimi öğretmeni yetiştiren yüksekokul ve bölümlerin özellikle 1992 yılından bu yana hızla artış göstermesi doğal olarak öğrenci ve öğretim elemanı sayısında da önemli artışlara neden olmuştur. İlgili yükseköğretim kurumlarında yer alan öğrenci (Lisans) ve öğretim elemanı sayılan çizelge 1'de yer almaktadır.

Çizelge 1

Beden Eğitimi Öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarındaki öğrenci ve öğretim elemanı sayısı

Unvan	N	%	Öğretim Ü/Öğrenci
Öğrenci	14023	100.0	
Profesör	11	2.01	
Doçent	24	4.42	132.29 kişi
Yrd. Doç.	71	13.07	
Öğrt. Gör.	214	39.42	
Uzman	24	4.42	
Okutman	82	15.1	
Ar. Gör.	117	21.56	Öğrt. El./Öğrenci
Toplam	543	100	25.83 kişi

Çizelge 1'e göre beden eğitimi öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarında toplam 14023 öğrencinin öğrenim gördüğü görülmektedir. İlgili kurumlarda 11 profesör, 24 doçent, 71 yardımcı doçent olmak üzere toplam 106 öğretim üyesi, 214 öğretim görevlisi, 24 uzman, 82 okutman ve 117 araştırma görevlisi olmak üzere toplam 543 öğretim elemanının görev yaptığı

Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar

ğı söylenebilir (ÖSYM 1997). Görev yapan toplam öğretim elemanlarının sadece % 19. 52' si öğretim üyesidir. Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı 132.29'dur. Görev yapan bütün öğretim elemanları başına düşen öğrenci sayısı ise 25.83'tür.

Türkiye'de seçilmiş yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanlarının sayısı ve oranı çizelge 2'de yer almaktadır.

Çizelge 2: Türkiye'de seçilmiş yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanlarının sayısı ve oranı

Kurum/Ö.E	Prof.		Doç.		Yrd.Doç.		Ar.Gör.		Diğer (Uz.Ok., Öğ..Gör.)		Top. N
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Hacettepe	-	-	3	11.1	3	11.1	17	62.97	4	14.83	27
Gazi	1	2	8	16	17	34	11	22	13	26	50
Celal Bayar	-	-	4	11.76	8	23.53	3	8.82	17	50	34
ODTÜ	-	-	1	8.33	1	8.33	8	66.67	2	16.67	12
Mersin	-	-	1	6.66	3	20	1	6.66	10	66.68	15

Çizelge 2'ye göre; seçilmiş öğretim kurumlarında öğretim üyesi oranı en fazla Gazi Üniversitesinde (26 kişi, %52), en düşük ODTÜ (2 kişi, % 16.66)'dedir. Hacettepe Üniversite'sinde ise diğer öğretim elemanları %77.8 ile en yüksek, Gazi Üniversitesi'nde en düşük orandadır (%48). Avrupa'da seçilmiş bazı yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanlarının sayısı ve oranı çizelge 3'te gösterilmiştir.

Çizelge 3: Avrupa'da seçilmiş yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanlarının sayısı ve oranı

Kurum/Ö. E	Prof.		Doç.		Yrd. Doç.		Ar. Gör.		Diğer		Top.	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Lisbon	6	4.9	14	11.49	15	12.4	80	65.6	7	5.7	122	100.0
Janus	4	10	20	50	-	-	-	-	16	40	40	100.0
Swiss	1	0.01	54	34.8	-	-	98	63.2	2	0.013	155	100.0
Jyvaskyla	4	18	12	54.5	-	-	3	13.6	3	13.6	22	100.0
Essen	5	22.7	9	40.9	-	-	8	36.36	-	-	22	100.0

Çizelge 3'e göre; seçilmiş öğretim kurumlarında öğretim üyesi oranı en fazla Jyvaskyla Üniversitesinde (16 kişi, %72. 5), en düşük Lisbon (20 kişi, %28.79)'dedir. Lisbon Üniversite'sinde ise diğer öğretim elemanları %71.3 ile en yüksek, Jyvaskyla Üniversitesi'nde en düşük orandadır (%27.2).

Demirhan, Açıkada

Türkiye ve Avrupa'da seçilmiş yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanı/öğrenci oranı çizelge 4'te yer almaktadır.

Çizelge 4: Türkiye ve Avrupa'da seçilmiş yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanı/öğrenci oranı

Kurum/Oran	Öğrenci	Öğretim Üyesi	Diğer	Top	Öğrt. Üy./ Öğr.	Öğt. El. Öğr.
Hacettepe	175	6	21	27	29.17	6.48
Gazi	1129	26	24	50	43.42	22.58
Celal Bayar	1125	12	22	34	93.75	33.09
ODTÜ	264	2	11	13	132	20.3
Mersin	206	4	11	15	51.5	13.73

Çizelge 4'e göre; Gazi ve Celal Bayar Üniversitelerinde diğerlerine göre oldukça fazla öğrenci bulunmaktadır. Buradan hareketle, öğretim üyesi başına düşen en fazla öğrenci ODTÜ (132 kişi), en az öğrenci Hacettepe Üniversitesi'ndedir (29.17). Toplam öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı ise en yüksek oranda Celal Bayar (33.09), en düşük oranda Hacettepe Üniversitesi'ndedir (6.48).

Avrupa'da seçilmiş yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanı/öğrenci oranı çizelge 5'te sunulmuştur.

Çizelge 5: Avrupa'da seçilmiş yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanı/öğrenci oranı

Kurum/Oran	Öğrenci	Öğretim Üyesi	Diğer	Top	Öğrt. Üy./ Öğr.	Öğt. El. Öğr.
Lisbon	1141	35	87	122	32.6	9.35
Janus	358	24	16	40	14.92	8.95
Swiss	359	55	100	155	6.53	2.32
Jyvaskyla	426	16	6	22	26.63	19.36
Essen	817	14	8	22	58.36	37.14

Çizelge 5'e göre; Lisbon Üniversitesi'nde diğerlerine göre oldukça fazla öğrenci bulunmaktadır. Buradan hareketle, öğretim üyesi başına düşen en fazla öğrenci Essen (58.36 kişi), en az öğrenci Swiss Institute'dedir (6.53 kişi). Toplam öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı ise en yüksek oranda Essen (37.14), en düşük oranda Swiss Institute'dedir (2.32).

Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar

B. DERSLERİN DAĞILIMI (BİRİNCİ BOYUT)

Beden Eğitimi Öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarının programlarında yer alan derslerin birinci boyuta göre yıllara dağılımı çizelge 6, 7, 8, 9 ve 10'da yer almaktadır.

Çizelge 6: H.Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y.O.

Alanlar/Dönem		1	2	3	4	Toplam
Genel Kültür	Saat	168	168	56	-	392
	%	5.08	5.08	1.69	0.0	11.86
Kuramsal Alan Bilgisi	Saat	252	336	210	462	1260
	%	7.63	10.17	6.36	13.98	38.14
Uyg. Alan Bilgisi	Saat	420	336	126	-	882
	%	12.71	10.17	3.81	0.0	26.69
Öğretmenlik Meslek Bil.	Saat	84	112	532	140	896
	%	2.54	3.39	16.1	4.23	27.12
Toplam	Saat	924	952	924	602	3304
	%	27.97	28.81	27.97	18.22	100.0

Çizelge 6'ya göre, H.Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y.O. programında ders ağırlıkları incelendiğinde, genel kültür (392, % 11.86) kuramsal alan bilgisi (1269, %3 8.14), uygulamalı alan bilgisi (882, % 26.69) ve öğretmenlik meslek bilgisinin (896, % 27.12) şeklinde dağıldığı görülmektedir. Derslerin dağılımı ilk üç yılda yaklaşık aynı oranda, dördüncü sınıfta ise daha az olduğu söylenebilir.

Çizelge 7: Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Y.O.

Alanlar/Dönem		1	2	3	4	Toplam
Genel Kültür	Saat	224	112	-	112	448
	%	8.0	4.0	0.0	4.0	16.0
Kuramsal Alan Bilgisi	Saat	126	168	252	154	700
	%	4.5	6.0	9.0	5.5	25.0
Uyg. Alan Bilgisi	Saat	308	280	140	168	896
	%	11.0	10.0	5.0	6.0	32.0
Öğretmenlik Meslek Bil.	Saat	84	70	350	252	756
	%	3.0	2.0	12.5	9.0	27.0
Toplam	Saat	742	630	742	686	2800
	%	26.5	22.5	26.5	24.5	100.0

Demirhan, Açıkada

Çizelge 7'ye göre, C.B. Beden Eğitimi ve Spor Y.O. programında ders ağırlıkları incelendiğinde, genel kültür (448, %16), kuramsal alan bilgisi (700, %25), uygulamalı alan bilgisi (896, %32) ve öğretmenlik meslek bilgisinin (756, %27) şeklinde dağıldığı görülmektedir. Derslerin dört yıla dağılımı ise yaklaşık aynı orandadır.

Çizelge 8: Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Y.O.

Alanlar/Dönem		1	2	3	4	Toplam
Genel Kültür	Saat	168	126	-	-	294
	%	6.28	4.71	0.0	0.0	10.99
Kuramsal	Saat	140	126	280	392	938
	%	5.24	4.71	10.48	14.66	35.08
Uyg.Alan Bilgisi	Saat	280	224	182	-	686
	%	10.47	8.38	6.80	0.0	25.65
Öğretmenlik Meslek Bil.	Saat	84	182	224	266	756
	%	3.14	6.81	8.38	9.95	28.28
Toplam	Saat	672	658	658	658	2674
	%	25.13	24.61	25.66	24.6	100.0

Çizelge 8'e göre, G.Ü Beden Eğitimi ve Spor Y.O. programında ders ağırlıkları incelendiğinde, genel kültür (294, % 10.99) kuramsal alan bilgisi (938, %3 5.08), uygulamalı alan bilgisi (686, %25.65) ve öğretmenlik meslek bilgisinin (756, %28.28), şeklinde dağıldığı görülmektedir. Derslerin dört yıla dağılımı ise yaklaşık aynı orandadır.

Çizelge 9: ODTÜ Eğitim Fak. Beden Eğitimi ve Spor Bölümü.

Alanlar/Dönem		1	2	3	4	Toplam
Genel Kültür	Saat	168	182	168	84	602
	%	7.45	8.07	7.45	3.72	26.71
Kuramsal	Saat	126	140	182	140	588
	%	5.59	6.21	8.07	6.21	26.09
Uyg.Alan Bilgisi	Saat	280	280	140	42	742
	%	12.42	12.42	6.21	1.86	32.92
Öğretmenlik Meslek Bil.	Saat	42	84	84	112	322
	%	1.86	3.72	3.72	4.97	14.29
Toplam	Saat	616	686	574	378	2254
	%	27.33	30.43	25.47	16.77	100.0

Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar

Çizelge 9'a göre, ODTÜ Beden Eğitimi ve Spor Bölümü programında ders ağırlıkları incelendiğinde, genel kültür (602, %26.71), kuramsal alan bilgisi (588, %26.09), uygulamalı alan bilgisi (742, %32.92) ve öğretmenlik meslek bilgisinin (322, % 14.29), şeklinde dağıldığı görülmektedir. Derslerin dört yıla dağılımına bakıldığında sırası ile ikinci, birinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda yığılma olduğu söylenebilir.

Çizelge 10: Mersin Üniversitesi Fen-Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

Alanlar/Dönem		1	2	3	4	Toplam
Genel Kültür	Saat	336	294	56	-	686
	%	11.21	9.81	1.87	-	22.89
Kuramsal	Saat	140	196	238	630	1204
	%	4.68	6.55	7.95	21.04	40.19
Uyg. Alan	Saat	168	308	168	-	644
	%	5.6	10.29	5.0	-	21.49
Öğretmenlik	Saat	-	84	266	112	462
	%	-	2.8	8.89	3.73	15.42
Toplam	Saat	644	882	728	742	2996
	%	21.49	29.45	24.31	24.77	100.0

Çizelge 10'a göre, Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü programında ders ağırlıkları incelendiğinde, genel kültür (686, %22.89), kuramsal alan bilgisi (1204, %40.19), uygulamalı alan bilgisi (644, %21.49) ve öğretmenlik meslek bilgisinin (462, % 15.42), şeklinde dağılım gösterdiği görülmektedir. Derslerin dört yıla dağılımına bakıldığında sırası ile ikinci, dördüncü, üçüncü ve birinci sınıflarda yığılma olduğu söylenebilir.

C. DERSLERİN DAĞILIMI (İKİNCİ BOYUT)

Türkiye'deki Beden Eğitimi Öğretmeni yetiştiren bazı yükseköğretim kurumlarının programlarında yer alan derslerin ikinci boyuta göre yıllara dağılımı çizelge 11, 12, 13, 14 ve 15'te yer almaktadır.

Demirhan, Açıkada

Çizelge 11: Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y.O.

Alanlar/Dönem	1	2	3	4	Toplam
Beceri Dersleri	Saat 420 % 12.71	294 8.9	126 3.81	- 0.0	840 25.42
Eğitbilim	Saat 84 % 2.54	112 3.39	532 16.1	350 10.59	1078 32.63
Fen/Hareket ve Sağlık Bilimleri	Saat 210 % 6.36	252 7.63	112 3.39	168 8.08	742 22.45
Sosyal ve İns. Bilimleri	Saat 210 % 6.36	140 4.24	154 4.66	- 0.0	504 14.41
Bilimsel Yönt.	Saat - % 0.0	56 1.69	- 0.0	84 2.54	140 4.24
Toplam	Saat 924 % 27.97	854 25.85	924 27.97	602 18.22	3304 100.0

Çizelge 11'e göre, H.Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Y.O. programında ders alanlarının dağılım oranları; beceri (840, %25.42), pedagoji (eğitbilim) (1078, %32.63), fen-hareket-sağlık bilimleri (742, %22.45), sosyal ve insan bilimleri (504, % 14.41) ve bilimsel yöntem (140, % 4.24) şeklindedir. Derslerin yıllara göre dağılımında ise ilk üç yıl benzer, dördüncü sınıfta ise daha az ağırlık görülmektedir.

Çizelge 12: Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Y.O.

Alanlar/Dönem	1	2	3	4	Toplam
Beceri Dersleri	Saat 308 % 11.0	280 10.0	140 5.0	196 7.0	924 33.0
Eğitbilim	Saat 84 % 3.0	70 2.5	350 12.5	252 9.0	756 27.0
Fen/Hareket ve Sağlık Bilimleri	Saat 154 % 5.5	140 5.0	168 6.0	126 4.5	588 21.0
Sosyal ve İns. Bilimleri	Saat 196 % 7.0	112 4.0	84 3.0	56 2.0	448 16.0
Bilimsel Yönt.	Saat - % 0.0	28 1.0	- 0.0	56 2.0	84 3.0
Toplam	Saat 742 % 26.5	630 22.5	742 26.5	686 24.5	2800 100.0

Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar

Çizelge 12'ye göre, C.B.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Y.O. programında ders alanlarının dağılımı; beceri (924, %33), pedagoji (eğitbilim) (756, %27), fen-hareket-sağlık bilimleri (588, %21), sosyal ve insan bilimleri (448, % 16) ve bilimsel yöntem (84, %3) şeklindedir. Derslerin yıllara göre dağılım oranları yıllara göre benzerlik taşımaktadır.

Çizelge 13: Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Y.O.

Alanlar/Dönem		1	2	3	4	Toplam
Beceri Dersleri	Saat	280	224	140	-	644
	%	10.47	8.38	5.24	0.0	24.09
Eğitbilim	Saat	84	182	224	266	700
	%	3.14	6.81	8.38	9.95	28.28
Fen/Hareket ve Sağlık Bilimleri	Saat	98	126	210	252	644
	%	3.66	4.71	7.85	9.42	25.64
Sosyal ve İns. Bilimleri	Saat	210	84	112	140	588
	%	7.85	3.14	4.19	5.24	20.42
Bilimsel Yönt.	Saat	-	42	-	-	42
	%	0.0	1.57	0.0	0.0	1.57
Toplam	Saat	672	658	686	658	2674
	%	25.12	24.61	25.66	24.61	100.0

Çizelge 13'e göre, G.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Y.O. programında ders alanlarının dağılımı; beceri (644, %24.09), pedagoji (eğitbilim) (700, %28.28), fen-hareket-sağlık bilimleri (644, %25.64), sosyal ve insan bilimleri (588, %20.42), bilimsel yöntem (42, %1.57) şeklindedir. Derslerin yıllara göre dağılım oranları benzerlik göstermektedir.

Çizelge 14: ODTÜ Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

Alanlar/Dönem		1	2	3	4	Toplam
Beceri Dersleri	Saat	280	280	140	-	700
	%	12.42	12.42	6.21	0.0	31.06
Eğitbilim	Saat	42	84	84	112	322
	%	1.86	3.72	3.72	4.97	14.29
Fen/Hareket ve Sağlık Bilimleri	Saat	84	140	126	126	476
	%	3.72	6.21	5.59	5.59	21.12
Sosyal ve İns. Bilimleri	Saat	210	56	56	56	378
	%	9.32	2.48	2.48	2.48	16.77
Bilimsel Yönt.	Saat	-	42	-	-	42
	%	0.0	1.86	0.0	0.0	1.86
Diğer	Saat	-	84	168	84	336
	%	-	3.73	7.45	3.72	14.9
Toplam	Saat	616	686	574	378	2254
	%	27.33	30.43	25.47	16.77	100.0

Demirhan, Açıkada

Çizelge 14'e göre, G.Ü. Beden Eğitimi ve Spor Y.O. programında ders alanlarının dağılımı; beceri (700, %31.06), pedagoji (eğitbilim) (322, % 14.29), fen-hareket-sağlık bilimleri (476, %21.12), sosyal ve insan bilimleri (378, % 16.77), bilimsel yöntem (42, % 1.86) ve diğerleri (336, 14.9), şeklindedir. Derslerin bir iki ve üçüncü sınıflarda daha fazla, dördüncü sınıflarda ise daha az ağırlıkta olduğu söylenebilir.

Çizelge 15: Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

Alanlar/Dönem		1	2	3	4	Toplam
Beceri Dersleri	Saat	168	308	168	-	644
	%	5.6	10.29	5.0	-	21.49
Eğitbilim	Saat	-	126	224	112	462
	%	-	4.21	7.48	3.75	15.44
Fen/Hareket ve Sağlık Bilimleri	Saat	224	154	112	392	882
	%	7.48	5.14	3.74	13.08	29.44
Sosyal ve İns. Bilimleri	Saat	252	224	126	238	840
	%	8.41	7.48	4.2	7.94	28.03
Bilimsel Yönt.	Saat	-	70	98	-	168
	%	-	2.33	3.27	-	5.60
Toplam	Saat	644	882	728	742	2996
	%	21.49	29.45	24.29	24.77	100.0

Çizelge 15'e göre, Mersin Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü programında ders alanlarının dağılımı; beceri (644, %21.49), pedagoji (eğitbilim) (462, % 15.44), fen-hareket-sağlık bilimleri (882, %29.44), sosyal ve insan bilimleri (840, %28.03) ve bilimsel yöntem (168, %5.6), şeklindedir. Derslerin yıllara göre dağılımı, ikinci, dördüncü, üçüncü ve birinci sınıflara göre azalmaktadır.

Avrupa'daki Beden Eğitimi Öğretmeni yetiştiren bazı yükseköğretim kurumlarının programlarında yer alan derslerin ikinci boyuta göre yıllara dağılımı çizelge 16, 17, 18, 19 ve 10'da yer almaktadır.

Çizelge 16: Technical University of Lisbon , Faculty of Human Kinetics, Portekiz

Alanlar/Dönem		1	2	3	4	Toplam
Beceri Dersleri	Saat	234	-	-	169	403
	%	9.3			6.7	16.0
Eğitbilim	Saat	-	156	52	91	299
	%		6.2	2.1	3.6	11.9
Fen/Hareket ve Sağlık Bilimleri	Saat	403	442	91	91	1027
	%	16.0	17.5	3.6	3.6	40.7
Sosyal ve İns. Bilimleri	Saat	130	78	403	52	663
	%	5.1	3.1	16.0	2.1	26.3
Bilimsel Yönt.	Saat	-	130	-	-	130
	%		5.1	-	-	5.1
Toplam	Saat	767	806	546	403	2522
	%	30.4	31.9	21.7	16.0	100.0

Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar

Çizelge 16'ya göre, Technical University of Lisbon , Faculty of Human Kinetics programında ders alanlarının dağılımı; beceri (403, % 16), pedagoji (eğitbilim) (299, % 11.9), fen-hareket-sağlık bilimleri (676, %33.5), sosyal ve insan bilimleri (663, %26.3) ve bilimsel yöntem (130, %5.1), şeklindedir. Derslerin yıllara dağılımı ilk iki yılda fazla, son iki yılda daha az düzeydedir.

Çizelge 17: Janus Pannonius University, Institute of Physical Education and Sport Sciences, Macaristan

Alanlar/Dönem		1	2	3	4	Toplam
Beceri Dersleri	Saat	252	364	140	84	840
	%	11.9	17.2	6.6	4.0	39.7
Eğitbilim	Saat	28	-	112	56	196
	%	1.3		5.3	2.7	9.3
Fen/Hareket ve Sağlık Bilimleri	Saat	84	98	98	70	350
	%	4.0	4.6	4.7	3.3	16.6
Sosyal ve İns. Bilimleri	Saat	84	84	42	112	322
	%	4.0	4.0	1.9	5.3	15.2
Bilimsel Yönt.	Saat	-	70	14	-	84
	%		3.3	0.7		4.0
Diğer	Saat	-	-	168	154	322
	%			7.9	7.3	15.2
Toplam	Saat	448	616	574	476	2114
	%	21.2	29.1	27.1	22.6	100.0

Çizelge 17'ye göre, Janus Pannonius University, Institute of Physical Education and Sport Sciences, programında ders alanlarının dağılımı; beceri (840, %39.7), pedagoji (eğitbilim) (196, %9.3), fen-hareket-sağlık bilimleri (350, % 16.6), sosyal ve insan bilimleri (322, % 15.2), bilimsel yöntem (84, %4) ve diğer (322, % 15.2) şeklindedir. Derslerin yıllara göre dağılımı, ikinci, üçüncü, dördüncü ve birinci sınıf şeklindedir.

Çizelge 18: Swiss Federal Institute of Technology, Zurich, İsviçre

Alanlar/Dönem		1	2	3	4	Toplam
Beceri Dersleri	Saat	454	264	202	122	1042
	%	20.3	11.8	9.1	5.5	46.7
Eğitbilim	Saat	84	119	142	26	371
	%	3.8	5.3	6.3	1.2	16.6
Fen/Hareket ve Sağlık Bilimleri	Saat	142	142	148	103	535
	%	6.4	6.4	6.6	4.5	23.9
Sosyal ve İns. Bilimleri	Saat	58	58	26	32	174
	%	2.6	2.6	1.2	1.4	7.8
Bilimsel Yönt.	Saat	-	58	26	26	110
	%	0.0	2.6	1.2	1.2	5.0
Toplam	Saat	738	641	544	309	2232
	%	33.1	28.7	24.4	13.8	100.0

Demirhan, Açıkada

Çizelge 18'e göre, Swiss Federal Institute of Technology, Zurich, programında ders alanlarının dağılımı; beceri (1042, %46.7), pedagoji (eğitbilim) (371, %16.6), fen-hareket-sağlık bilimleri (535, %23.9), sosyal ve insan bilimleri (174, %7.8) ve bilimsel yöntem (110, %5) şeklindedir. Derslerin birinci ve ikinci yıllarda ağırlıklı, diğer yıllarda ise daha az düzeyde olduğu söylenebilir.

Çizelge 19: Department of Physical Education, University of Jyvaskyla, Finlandiya.

Alanlar/Dönem	1	2	3	4	5	Toplam	
Beceri Dersleri	Saat	364	250	20	40	-	675
	%	12.6	8.6	0.7	1.4		23.3
Eğitbilim	Saat	30	160	336	226	196	949
	%	1.0	5.5	11.6	7.7	6.7	32.5
Fen/Hareket ve Sağlık Bilimleri	Saat	100	161	170	20	-	451
	%	3.4	5.5	5.8	0.7		15.4
Sosyal ve İns. Bilimleri	Saat	134	74	48	64	-	320
	%	4.6	2.6	1.6	2.2		11.0
Bilimsel Yönt.	Saat	30	28	69	105	30	262
	%	1.0	0.9	2.4	3.6	1.0	8.9
Diğer	Saat	30	30	80	60	60	260
	%	1.0	1.0	2.7	2.1	2.1	8.9
Toplam	Saat	689	703	724	515	286	2917
	%	23.6	24.1	24.8	17.7	9.8	100.0

Çizelge 19'a göre, Department of Physical Education, University of Jyvaskyla, Finland programında ders alanlarının dağılımı; beceri (675, %23.3), pedagoji (eğitbilim) (949, %32.5), fen-hareket-sağlık bilimleri (451, % 15.4), sosyal ve insan bilimleri (320, % 11), bilimsel yöntem (262, %8.9) ve diğerleri (%260, %8.9) şeklindedir. Ders ağırlıkları ilk üç yılda yoğun olarak yer almaktadır.

Çizelge 20: Department of Physical Education, University of Essen, Almanya

Alanlar/Dönem	1	2	3	4	Toplam	
Beceri Dersleri	Saat	128	160	128	96	512
	%	12.5	15.6	12.5	9.4	50.0
Eğitbilim	Saat	32	32	64	64	192
	%	3.1	3.1	6.2	6.2	18.8
Fen/Hareket ve Sağlık Bilimleri	Saat	32	64	32	32	160
	%	3.1	6.2	3.1	3.1	15.6
Sosyal ve İns. Bilimleri	Saat	32	32	64	32	160
	%	3.1	3.1	6.2	3.1	15.6
Bilimsel Yönt.	Saat	-	-	-	-	-
	%					
Toplam	Saat	224	288	288	224	1024
	%	21.9	28.1	28.1	21.9	100.0

Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar

Çizelge 20'ye göre, Department of Physical Education, University of Essen, programında ders alanlarının dağılımı; beceri (512, %50), pedagoji (eğitbilim) (192, % 18. 8), fen-hareket-sağlık bilimleri (160, % 15 . 6), sosyal ve insan bilimleri (160, % 15 . 6), bilimsel yöntem (-, %-) şeklindedir. Derslerin yıllara göre dağılımı ise üçüncü ve ikinci, birinci ve dördüncü sınıf şeklindedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

A. ÖĞRETİM E VE ÖĞRENCİ SAYISI

Türkiye'de beden eğitimi öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanları sayısı incelendiğinde bu sayının yetersiz olduğu söylenebilir. Özellikle uygulamalı derslerin işlenişindeki zorluklar ele alındığında öğretim üyesi başına düşen 132.29 kişilik sayının yüksek olduğu söylenebilir. Ancak bu oran toplam öğretim elemanı sayısı ile karşılaştırıldığında daha iyimser bir rakamın ortaya çıktığı görülmektedir (25.83). Avrupa ülkelerindeki benzer kurumlardaki ortalamalar 6.53 ile 58.6 arasında değişirken, Türkiye'deki seçilmiş kurumlardaki ortalamalar 29.17 ile 132 arasında değişmektedir. Bu oranların kurumlar arasında değişik oranlarda karşımıza çıktığı söylenebilir. Örnelemek gerekirse; Hacettepe Üniversitesinde öğretim elemanı başına 6.48 kişi düşerken, Celal Bayar Üniversitesinde bu sayı 33.09'a yükselmektedir. Swiss Institute'de ise bu sayı 2.32'dir. Buna karşılık Essen Üniversitesinde 3 7.14'lük bir oran göze çarpmaktadır. Genel anlamda bir karşılaştırma yapıldığında ise öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının Avrupa'daki kurumlarda daha düşük sayıda olduğu söylenebilir.

DERSLERİN DAĞILIMI

A. Birinci Boyut

Türkiye'de öğretmen yetiştirme modelleri incelendiğinde genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi şeklinde bir sınıflamanın var olduğu görülmektedir (Küçükahmet, 1997). Genel kültür derslerinin dağılımı seçilmiş kurumlar bazında incelendiğinde % 11. 86 ile Hacettepe Üniversitesinde en düşük düzeydeyken, %26.71 ile ODTÜ'de en yüksek düzeydedir. Bu konuda önerilen oran ise 12.5 civarındadır (Küçükahmet, 1997, s.198). Bu durumda Hacettepe Üniversitesi programı adı geçen öneriye daha yakinken, ODTÜ programında genel kültür dersleri oldukça yüksek düzeyde yer almaktadır. Alan bilgisi derslerinin dağılımı ise %57 (Celal Bayar Üniversitesi) ile %64.83 (Hacettepe Üniversitesi) arasında değişmektedir. Küçükahmet (1997, s.198)'in sınıflamasında bu oran %62. 5 şeklinde ele alınmaktadır. Öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin dağılımı ise % 14.29 (ODTÜ) ile %28.28 (Gazi Üniversitesi) arasında değişmektedir. Bu alanda da Küçükahmet (1997, s.198) %25'lik bir oran önermektedir. İlgili oranlar sırası ile MEB ve Üniversiteler ortaklığında kurulan bir komisyonun hazırladığı program tasarısında sırası ile genel kültür için 15.1, alan bilgisi için 65.7 ve öğretmenlik meslek bil-

gisi için 19.2 şeklinde sıralanmaktadır (MEB, 1997). Özellikle genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin dağılımında kurumlar arası farklılığın fazla olduğu dikkat çekmektedir. Oysa, genel öğretmen nitelikleri ortaktır ve mezunlar benzer öğrenci kitlesi ile çalışacaklardır. Bu durumda farklı öğretmen tiplerinin ortaya çıktığı söylenebilir.

B İkinci Boyut

Avrupa Birliği için hazırlanan çalışmada derslerin dağılımı daha da detaylandırılmaktadır. Ancak şu an varolan programlarda sağlanabilen birlik; beceri, pedagoji, fen-sağlık-hareket bilimleri, sosyal ve insan bilimleri ile bilimsel yöntem boyutlarındadır. Bu çerçevede karşılaştırma yapıldığında Türkiye'deki seçilmiş kurumların programlarında beceri derslerinin dağılımı %21.49 (Mersin Üniversitesi) ile %33 (Celal Bayar Üniversitesi) arasında değiştiği söylenebilir. Avrupa'daki seçilmiş üniversitelerde ise bu oran % 16 (Lisbon Üniversitesi) ile %50 (Essen Üniversitesi) arasında değişmektedir. Oranlar incelendiğinde, ülkelerarası karşılaştırmada, önemli farklılıkların olduğu belirgin olarak göze çarpmaktadır. Türkiye'deki yükseköğretim kurumları içinde, Avrupa ülkeleri kadar olmasa da, aynı seviyeleri sürülebilir. Ancak, beceri dersleri beden eğitimi öğretmenliğinin temelidir ve nitelikler ortak olduğuna göre farklılığın en aza çekilmesi gerektiği söylenebilir.

Pedagoji (Eğitbilim) derslerinin dağılımı incelendiğinde Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının programlarında bu oranın % 14. 29 (ODTÜ) ile %3 2.63 (H. Ü) arasında değiştiği göze çarpmaktadır. Avrupa Üniversitelerindeki bu oran ise Janus Pannonius Üniversitesinde en düşük (%9.3), Jyväskylä Üniversitesinde en yüksek (32.5) orandadır. Yüksek oranlarda Hacettepe ve Jyväskylä Üniversitelerinde benzerlik göze çarpmaktadır. *Nasıl öğretilir?* sorusunun yanıtının arandığı bu alanda da oranlar arası farklar ya öğretim yöntemlerinin farklı anlamda, ya da eksik işlendiği anlamına gelmektedir.

Fen-hareket ve sağlık bilimleri grubunda yer alan derslerin dağılımı incelendiğinde Türkiye'deki oranın %21 (Celal Bayar) ile %29.44 (Mersin) arasında değiştiği göze çarpmaktadır. Bu oranlar Avrupa ülkelerinde %15.4 ile Jyväskylä'da en düşük, %33.5 ile Lisbon'da en yüksek düzeydedir. Türkiye ve Avrupa örnekleri incelendiğinde Avrupa en yüksek ve en düşük oranlarda belirgin farklılıkların olduğu söylenebilir. Bu farklılıklar öğretmenlerin insan vücudunu tanımaları, sağlık ve hareket analizinde eksiklikleri gündeme getirebilir.

Sosyal ve insan bilimlerinde ise Türkiye'de Hacettepe Üniversitesi programında % 14.41 ile en düşük oranda, %28.03 ile Mersin Üniversitesi programında en yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Mersin Üniversitesindeki bu yüksek oran ise dördüncü sınıfta seçilen daldan kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü Mersin Üniversitesi programında dördüncü yılda Psikososyal Alanlar ve Spor Sağlık Bilimleri seçimler olarak yer almaktadır. Öğretmenliğe yakınlığı açısından bu çalışmada Psikososyal alan dersleri baz alınmıştır. Avrupa ülkelerindeki kurumlarda ise en düşük oran %7.8 ile Swiss Federal Institute, en yüksek oran ise %26.3 ile Lisbon Üniversitesindedir. Sosyal ve insan bilimlerinin kazandırdığı davranışlar öğretmenler için en çok

Beden Eğitimi Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar

gerekli olan sınıf içi iletişim, öğrenci-çevre-meslekteş ve veli ilişkileri açısından önemli olduğundan farklılıklar eksikliklere neden olabilir.

Genel eğitimde olduğu kadar öğretmenlik eğitiminde de bilimsel araştırmanın yeri yadsınamaz. Bu nedenle yapılan bir sınıflama da bilimsel yöntemle ilgilidir. Türkiye'deki yükseköğretim kurum programları incelendiğinde bu oranın en düşük düzeyde Gazi Üniversitesi (%1.57), en yüksek düzeyde ise Mersin Üniversitesi (%5.6) programında yer aldığı görülmektedir. Avrupa'daki seçilmiş Üniversitelerin programları incelendiğinde ise bu oranlar Essen Üniversitesinde en düşük (%0), Jyvaskyla Üniversitesinde en yüksek (%8.9) düzeydedir. Gerek Türkiye, gerekse Avrupa ülkelerindeki karşılaştırmalarda oranlar arasında önemli farkların olduğu söylenebilir. Oysa günümüzde öğretmen her tür iletişim organından yararlanarak kendini yenilemekte ve öğrencileri en iyi o tanıdığından, alan araştırmalarına katkıda bulunmaktadır. Zaten, problem çözme bir insan için yaşamda gerekli önemli bir beceridir. Bu bakımdan Öğretmenlik eğitiminde belli bir ağırlığı olmalıdır.

Derslerin yıllara göre dağılımları incelendiğinde ise beceri derslerinin öncelikle ilk iki yılda ağırlıklı olarak yer aldığı görülmektedir. Pedagoji dersleri ise üç ve dördüncü sınıflarda daha ağırlıklıdır. Fen-hareket ve sağlık bilimleri kapsamında yer alan dersler ise kurumlara göre değişik yıllara göre dağıldığı, ancak ilk iki yılda daha baskın oldukları söylenebilir. Bu durum sosyal ve insan bilimleri dersleri için de geçerlidir. Bilimsel yöntem dersleri ise ikinci ve dördüncü sınıflarda yoğunlaşmaktadır. Genel anlamda, temel eğitim, öğretmenliğe hazırlık, öğretmenlik uygulaması ve alan araştırmaları sırası izlendiğinde bu dağılımların mantıklı olduğu söylenebilir. Gerek dağılım, gerekse oranlardaki değişiklik ise kurum elemanlarının insan yetiştirmeye ve yaşama bakış açıları, ülkelerin sistemleri ve kültüre göre değişiklik gösterdiği söylenebilir. Ders saatlerinin yıllara göre dağılımı incelendiğinde ise gerek Avrupa, gerekse Türkiye'deki kurumlarda okuyan öğrencilerin ilk üç yılda daha fazla ders yüklerinin olduğu, dördüncü yılda ise bu yükün azaldığı söylenebilir. Bu durum, son yıldaki bitirme projeleri ve alan uygulamalarından kaynaklanıyor olabilir. Öğrencilerin ders yükü saatleri karşılaştırıldığında ise Türkiye'deki kurumlarda en düşük sayıda ODTÜ (2254), en yüksek ise Hacettepe Üniversitesinde (3304) olduğu söylenebilir. Avrupa ülkelerinde ise bu sayılar Essen Üniversitesinde en düşük (1024), Jyvaskyla Üniversitesinde (2914) en yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Jyvaskyla Üniversitesi bu konuda Türkiye'deki birçok kurumla benzerlik göstermektedir. Genel anlamda bakıldığında ise Türkiye'deki seçilmiş kurumların ortalama ders saatleri 2816.8, Avrupa'daki kurumların ortalaması 2161.2'dir. İki karşılaştırmanın genel ortalaması ise 2489 ders saati şeklindedir. Buradan hareketle Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında öğrencilerin daha fazla zaman harcadıkları söylenebilir. Oysa günümüzde okul dışı öğrenmelerin payı yadsınamaz. Bu da ancak okul dışı zamanın fazlalığı ile mümkün kılınabilir. Çünkü artık günümüzde, iletişim organlarının artışı ile, öğrenme eskisi kadar sınıf ya da salon duvarları arasına sıkışmamaktadır.

Sonuçta, araştırma bulgularından hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

1. Çalışma bulguları daha da genişletilerek Türkiye'yi ve tüm Avrupa ülkelerini kapsayacak şekilde genişletilebilir. Çünkü, Avrupa Birliği'ne aday bir ülkenin ilgili ülkelerin beden eğitimi öğretmeni yetiştirme sistemlerini detaylı incelemesi birliktelik açısından yarar sağlayabilir.

2. Bu çalışma bulguları Türkiye'deki beden eğitimi öğretmeni yetiştiren yükseköğretim kurumlarının programlarının geliştirilmesinde kullanılabilir.

KAYNAKLAR

Bilge, N. (1989). **Türkiye'de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Ders Programı (1997).

Dalen, D.B. Van, E.D. Mitchel, B.L.Bennet. (.....). **A World History of Physical Education**. Prentice Hall.

Friedman, Eily D. (1983).The pupils image of the physical education teacher and suggestions for changing attitudes in teacher training. **International Journal of Physical Education**. Volume XX, Issue 2, 2. Quarter, 15-18.

Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Ders Programı (1997).

Glassford R. Gerald ve R. Anthony Clupner. (1973). Physical culture inside the people's Republic of China. (Ed. Dorothy S. Ainsworth). **Physical Education Around The World**. No.6. s.8-16.

Gökmen, H. (1988). Gençlerin gelişmelerinde beden eğitiminin rolü. **Ortaöğretim Kurumları Beden Eğitimi ve Sorunları**. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.

GSGM, (1975). **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı. Akademik Örgütlenmede İlk Adım: 19 Mayıs Gençlik ve Spor Akademisi**. Yayın No.40, Mart, Ankara.

Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Tanıtım Kitapçığı, 1996-97. (1996). Ankara: H.Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu

Harrison, M. Joyce ve C.L.Blakemore. (1992). **Instructional Strategies For Secondary School Physical Education**. Dubuque: Wm.C.Brown Publishers.

Kitapçı, A. (1997). **Yükseköğretim Mevzuatı**. İstanbul: Yayılım Yayıncılık.

Küçükahmet, L. (1997). **Eğitim Programları ve Öğretim; Öğretim İske ve Yöntemleri**. Ankara: Gazi Kitabevi.

Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Ders Programı (1997).

Milli Eğitim Bakanlığı. (1997). **Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumları Beden Eğitimi Öğretmenliği Eğitim Programı**. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Mosston, M. ve S.Ashworth. (1986). **Teaching Physical Education**. New York:Macmillan Publishing Company.

Nichols, Bavery. (1990). **Moving and Learning: The Elementary Schools Physical Education Experience**. St.Louis: Mirros/Mosby College Publishing.

Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Ders Programı (1997).

ÖSYM. (1992). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı, **İkinci Basamak Kılavuzu**.

ÖSYM. (1997a). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı, **İkinci Basamak Kılavuzu**.

ÖSYM. (1997b). 29 Eylül 1997d tarih ve B.30.1.ÖSM.O.00.10.00/727-51289 sayılı yazısı ile belirtilen veriler (Öğretim elemanları Sayısı).

ÖSYM. (1997c). 31 Ekim 1997c tarih ve B.30.1.ÖSM.O.00.10.00/854-51496 sayılı yazısı ile belirtilen veriler (Öğrenci Sayısı).

Sturzebecker, Russel L. (1973). Physical education and sport in Russia. (Ed. Dorothy S. Ainsworth). **Physical Education Around The World**. No.S. s.69-82.

Ursprung, L., E. Freitag ve G. Schilling. (1995). **European review of Institutes of Physical Education**. Zürich: Gesellschaft zur Förderung der Sportwissenschaften an der ETH.

Wade, Michael G. (1969). Teacher education in England-Canada-USA. (Ed. Dorothy S. Ainsworth). **Physical Education Around The World**. No.3. s. 46-51.